

Etienne är en parisisk arbetare som blivit utan jobb och begivit sig till gruvdistrikten i norra Frankrike i jakt på arbete. Han får gå in i ett arbetslag som förlorat en kärrdragare och illa till mods inför allt det nya bereder han sig på att bege sig ned i en gruva för första gången.

Arbetarna försvann i grupper genom de mörka hålens mynningar. Omkring femton hade gått in i orten till vänster. Etienne var den siste, bakom Maheu, och före Maheu gick Catherine, Zacharie och Levaque. Denna ort var uthuggen ur en bergformation som var så hård att man inte hade behövt mura mer än på enstaka ställen. De fortsatte i gåsmarsch utan att säga något, belysta av lampornas små lågor. Etienne snavade för varje steg, då han stötte mot järnvägsskenorna. Ett dovt ljud, ett avlägset muller som av åska, hade en stund oroat Etienne och tycktes bli allt starkare. Var det dånet av ett ras, som krossade den ofantliga bergmassa som skilde dem från dagsljuset? Ett ljussken trängde genom mörkret. Etienne kände att klippan darrade, och efter att liksom kamraterna ha ställt sig mot väggen såg han en stor vit häst, spänd för ett tåg av vagnar, komma mot sig. På första vagnen satt Bébert och körde, medan Jeanlin sprang barfota efter och stödde händerna mot den sista vagnen.

De fortsatte framåt. Längre bort syntes en tvärgång, där två nya orter öppnade sig och där den lilla gruppen skingrades än en gång. Så småningom fördelade sig arbetarna över alla arbetsplatserna i gruvan. Här hade orten blivit stöttad av smutsgult timmer, och det fallfärdiga klipptaket var inklätt med ett bjällklag, bakom vilket man anade stenkolskifferns av glimmer gnistrande skivor och en massa av matt och skrovlig sandsten. Tågsätt av fulla eller tomma vagnar passerade förbi utan uppehåll, korsade varandra och fördes bort i mörkret som av spöklika djur. Ju längre man gick, desto trängre och desto lägre blev orten, och man måste oupphörligt kröka ryggen.

Etienne slog huvudet hårt mot bergvalvet. Om han inte hade haft skinnmössan på sig, skulle han ha spräckt skallen, trots att han uppmärksam iakttog den minsta rörelse hos Maheu, som gick före honom. Ingen av de andra stötte emot någonstans – de

mätte ha känt till varenda kvist i stockarna, vartenda utsprång av klippan. Etienne hade även obehag av halkan på ortens botten, som blev allt våtare. Ibland vadade de genom verkliga träsk, där gyttnan klubbade vid fötterna. Det som mest förvånade Etienne var de häftiga temperaturväxlingarna. Vid schaktets fot kändes luften ganska frisk, och i utfordringsorten, där gruvans hela luftström gick fram, blåste en iskall vind, som ibland ökade till storm. Allt eftersom man kom in i de andra gångarna, där luftväxlingen var dålig, avtog vinden, medan värmen steg: en pressande, blytung värme. I en hel kvart gick de genom dessa jordens hopsnörda tarmar, och sedan kom de in i ett hål, svart som en ugn och kvävande hett.

Maheu hade hållit sig tyst hela tiden. Han banade sig väg in i en ort och sade till Etienne utan att vända sig om:

– Flötsen, Guillaume.

Det var där deras brytningsplats befann sig. Redan vid de första stegen slog Etienne emot med huvudet och armbågarna. Det sluttande taket sänkte sig så långt ner att man måste gå krokryggig tjugo-trettio meter i sträck. Man gick i vatten till fotknörlarna. Etienne höll på att kvävas, eftersom det blev allt varmare. Sedan de på detta sätt hade färdats tvåhundra meter, såg Etienne att Levaque, Zacharie och Catherine helt plötsligt försvann. Det såg ut, som om de flög sin kos genom en mycket smal springa, som öppnade sig framför honom.

– Nu bär det uppåt, sade Maheu. Häng din lampa i ett knapphål och håll dig väl fast i timret.

Maheu försvann. Etienne måste följa efter. Man hade gjort som en skorsten i flötsen, lika tjock som kollagret, högst sextio centimeter. Det var tur för Etienne att han var smärt till växten, ty i sin ovana att ta sig fram under sådana förhållanden hade han all möda i världen att klättra uppåt genom att ta spjörn med höfter och axlar mot väggarna och gripa tag i plankorna. Han tyckte att uppstigningen aldrig tog slut genom rännan, som han skrubbad ryggen och bröstet mot. Etienne rosslade, hans händer blev skinnlösa, benen kändes mörbultade, och han tappade luften till den grad att han kände blodet spricka fram under huden. Otydligt urskilde han två nedhukade varelser, en liten och en stor, som forslade vagnar. Det var Lydie och Mouquette, redan i fullt arbete. Och ännu hade han höjden av två kolbrott kvar! Svetten gjorde honom blind, han trodde inte att han skulle hinna upp de andra, då han hörde hur de lätt och smidigt gled uppför klippan utan att mer än snudda vid den.

– Tappa inte sugen, för nu är du framme! sade Catherine.

(- - -) Flötserna hade så småningom blivit befolkade. Liv och rörelse rädde i varje ort, på varje avsats, längst in i varje pramväg. Det glupska schaktet hade slukat sin dagliga ranson av människor, nära sjuhundra arbetare, som vid denna tid på dagen var sosselsatta i den jättestora myrstacken och genomborrade jorden åt alla håll, så att den kom att likna maskstunget trä. I den dova tystnaden, som avbröts endast av de djupa kolbäddarnas ras, skulle man med örat mot klippan ha kunnat höra ljudet av ställinan, som drog burarna upp och ned, och av verktygen, som angrep stenkolsflötserna nere i brytningsorten.

(- - -) De fyra kolbrytarna hade lagt sig raklånga ovanför varandra utmed brottets hela stigning. De skildes åt av plankor, som var försedda med krampor och som höll kvar kolet, och var och en av dem tog upp ungefär fyra meter av flötsen. Denna flöts var så tunn – på detta ställe knappt femtio centimeter – att de måste ligga platt utsträckta mellan taket och väggen och släpa sig framåt på knän och armbågar. De kunde inte vända sig om utan att göra sig illa. För att angripa flötsen måste de ligga

ort gruvgång
utfordring
utforsling
flöts berglager
med kol i

på sidan med halsen vriden och armarna upplyfta och svänga hackan med det korta järnskaftet på sned.

Nära pramvägen låg först Zacharie, ovanför honom Levaque och Chaval och längst upp Maheu. Alla fyra bearbetade skifferbädden och grävde ur den med hackan. Efter två vertikala snitt lossade de blocket genom att slå in en järnkil upptill. Blocket med det feta kolet bröts sönder och rullade i stycken längs arbetarnas magar och lär. Styckena hejdades av plankan, och när de hade hopat sig, försvann kolbrytarna bakom dem, så man kunde tro att de hade blivit inmurade i den trånga klyftan.

Maheu var den som hade det värst. Där uppe där han arbetade steg temperaturen ända till trettio grader, det fanns ingen luftväxling, och det var så svårt att andas att det i längden blev outhärdligt. För att kunna se klart hade han varit tvungen att hänga lampan på en spik, och detta gjorde att det kändes brännhett omkring huvudet på honom. Men han plågades allra mest av fukten. Hans ansikte befann sig bara några få centimeter under klippan, som dröp av vatten. Stora droppar föll i rask takt, alltid på samma ställe. Det blev inte bättre, om han böjde huvudet bakåt, ty då fick han dem i ansiktet. Efter en kvart var han genomblöt av vatten och dessutom drypande av svett. Den här morgonen envisades en droppe att falla ner i ena ögat på honom och kom honom att reagera med mustiga svordomar. Men han upphörde trots allt inte med arbetet utan gick lös på klippan med kraftiga hugg.

Inte ett ord växlades. Alla högg, och nästan de enda ljud som hördes var dessa ore-gelbundna slag, dämpade och liksom avlägsna, utan att ge något eko. Och det verkade som om mörkret var av ett hittills okänt djup, svart och tjockt av den kringflygande kolstybben, tungt av gaserna, som sved i ögonen. Lampvekarna med sina huvar av metallnät utgjorde endast rödskimrande punkter i mörkret. Man kunde inte tydligt urskilja någonting. Brytningsorten sträckte sig uppåt som en stor, platt och sned skorsten. Spöklika gestalter skymtade i det fladdrande ljusskenet: rundningen av en höft, en knotig arm, ett mörkt, smutsigt huvud. När kolblocken lossnade hände det ibland att deras reflexer glänste som kristall. Sedan sjönk alltsammans på nytt i natt och mörker, hackorna bultade med dova slag, och deras ljud blandades med arbetarnas flämtningar i den tunga, kvalmiga luften och det oavbrutna regnet.